

چشمه خورشید

(مجموعه مقالات درباره عطار نیشابوری)

دکتر شهین قاسمی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

واحد اهواز

عنوان و پدید آورنده: چشمه خورشید (مجموعه مقالات درباره عطار نیشابوری) / دکتر شهین قاسمی
مشخصات نشر: تهران: زعیم، ۱۳۹۵ خورشیدی
مشخصات ظاهری: ۱۹۵ص وزیری
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۰-۱۷۷-۹
رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ چ۲/۵۵/۵۰۵۵ PIR
رده بندی دیویی: ۱/۲۳ فا ۸
شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۲۸۲۷۹

📖 نام کتاب: چشمه خورشید، (مجموعه مقالات درباره عطار نیشابوری)

✍ مؤلف: دکتر شهین قاسمی

✳ ناشر: زعیم - ۳۷۳۹۶۸۷۸

✳ صفحه آرای: اکرم پهلوان

✳ طراح جلد: احسان علی آبادیان

✳ ناظر چاپ: صالح خوارزمی

✳ شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

✳ نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۵ خورشیدی

✳ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۰-۱۷۷-۹

✳ قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

دکتر شهین قاسمی

Sh.Ghasemi158@yahoo.com

Sh.Ghasemi@iauhvaz.ac.ir

ناشر: انتشارات زعیم

تهران - میدان انقلاب - کوچه شهید جنتی، بن بست فرساد، پلاک ۲، ط سوم، انتشارات زعیم

شماره تماس: ۸۰ و ۶۶۹۲۰۰۶۰ همراه: ۰۹۳۶۳۸۲۳۴۴۹

در ستایش مهر گستر مهربان

پروردگارا !

نسیمی مدهوش به اقیانوس موج معرفت افتاده ، ره به جایی نمی برد ! آدمی را در این تلاطم امواج گرداب درون تا عدم می کشاند و انسان باید تا زورق نجات جلاله را با چشم بصیرت دید و دست به درگاه حضرت دوست به مهر گیرد تا او منجی باشد ما را...

اگر عشقت واقف در راه دوست گردد ، خدایا ! من خود به پای فهم نیامده آمده ام اینجا تابش نور حقیقت محض ، علق الهی مرا سرگردان دیدار مهربانیت نمود با تحمل محنت ها و عبور از مرداب پر پیچ و خم نفس ، موس خویشتن خود را به ساحل دریای عشق وجود مطلق تو کشاندم. همانگونه که ناپاکان را به مهر زلال دریافتی، مرا در آغوش پر حضور ناب آسمانیت بپذیر.

مهر گستر !

گر تو نباشی من نسیمی سرگردانم ، سیمرخ عریان کو. هاف جانان ، دریاب مرا... !
خداوندا !

تنها دلیل بودنم، آخرین واژه ی رستن از خویشتنم. خدایا ! تو جان ناب منی ، بنیان ذات کیانم ریشه مقدس جمال و کمال تجلی حق در لامکانی ...
دریاب مرا ! پروردگارا ...

چگونه خضوع کنم بر دل هنگامی که خود حقیقت اندیشه ام، می دانم که اوست در من و من ماهیت ازلیت تا ابدیت را بر شانه های نجفم حس می کنم ! آدم هیچ است ! و انسان خود خالق خوبی خلق است ! اگر فهم حقیقت محض خدا و هدف خلقت تا توحید و تجلی رستن و رسیدن را فهمیده باشد؛ مهر گستر جانان و پروردگار ناب خوبی ها ، دست کوچک و دل پریشان ما را خواهد گرفت. کاش ! یزدان پاک، بنیان محض و حقیقت مطلق من سرگردان را دریابد...

« از آن یک چشمه خورشید بلندست

که بذل نور در گیتی فکندست »

(الهی نامه عطار)

سر آغاز

فریدالدین محمد عطار یساروی بدست دید، یکی از بزرگ‌ترین، درخشان‌ترین و برجسته‌ترین ادیبان و عارفان صاحب ذوق ایران و جهان، شمار می‌رود. اوست که افقی تازه در قلمرو عرفان اسلامی گشود و اندیشه‌های عمیق عرفانی را به زبان روشن و رسا در قالب شعر در آثار ارزشمند خویش بیان کرد و عرفان ذوقی را جلوه‌ای تازه بخشید. صوف عطار نوعی رفتار فردی به دور از ریا و دورنگی است.

سلوکی که با عشق آغاز می‌شود و قرین و همراه درد است و با آن به کمال می‌رسد آثار این عارف بزرگ را می‌توان به منزله دایره المعارف عرفان و تصنیف اسلامی دانست که در قالب قصه‌پردازی، معانی والا و دقیق معرفت پرور و لطایف روح‌نواز عرفانی را به زبان روان و در سبکی شیوا بیان نموده است. وی از شاعران بزرگ و معتدل صوفی زبان فارسی است که خود به درجه‌ای والا از معرفت دست یافته و آنچه را که سنایی در آغاز کار از سرمایه‌های عرفانی به عرصه شعر دری وارد کرد، با استادی و برجستگی خاصی به کمال نسبی خود نزدیک کرده است و اگر بگوییم که عطار حتی برای مولانا جلال‌الدین محمد، راه رسیدن به آن اوج عارفانه را که در مثنوی معنوی و غزلیات شور انگیز شمس می‌بینیم، هموار کرده است، سخنی بگزار ننگفته‌ایم.

آثار عطار را می‌توان از جنبه‌های گوناگون مورد نقد، بررسی و پژوهش قرار داد و به وسعت اندیشه، دقت نظر و نوآوری‌های وی در آنها و همچنین تأثیرپذیری عرفای بزرگی چون مولانا، شیخ محمود شبستری، عبدالرحمن جامی و ... که به اندیشه‌ها و آثارش استناد می‌جویند پی برد. امید که پژوهشگران گرامی بیش از پیش به عطار و آثارش بپردازند.

مجموعه «چشمه خورشید» مشتمل بر ۷ مقاله نگارنده است که هر یک پیش‌تر در فصلنامه‌ها یا همایش‌های علمی به چاپ رسیده است که در این مختصر جهت استفاده دانشجویان، علاقمندان و پژوهشگران گرد آورده شده است؛ وجه مشترک همه آنها عطار نیشابوری است. امید که این مجموعه مورد قبول ادب‌مندی و صاحب‌دلان با بصیرت قرار گیرد.

از همه عزیزان و بزرگوارانی که مرا یاری نمودند صمیمانه سپاسگزارم...

زمستان ۱۳۹۵ خورشیدی

دکتر شهین قاسمی

فهرست مطالب

۵.....	در ستایش مهر گستر مهربان
۷.....	سر آغاز
۱۵.....	بث شکوایی رفته و نرفته در سوگ انسان کامل
۲۳.....	انسان آرمانی در اندیشه عطاء فیسابوری با رویکرد عرفان اسلامی
۲۳.....	چکیده
۲۴.....	مقدمه
۲۵.....	عرفان نظری
۲۵.....	عرفان عملی
۲۶.....	انسان کامل
۲۷.....	انسان آرمانی و کامل در نظر عرفا
۳۰.....	سیر نظریه انسان آرمانی در عرفان اسلامی
۳۶.....	رویکرد عطار به انسان آرمانی و کامل
۴۲.....	محور بودن انسان کامل
۴۳.....	انسان کامل و مقام خلیفه الهی
۴۴.....	سایه خدا بودن انسان کامل
۴۵.....	آئینه ذات بودن انسان کامل
۴۷.....	انسان کامل (ابدال)
۵۱.....	نتیجه
۵۲.....	فهرست منابع

نقد و تحلیل مفهوم «سکوت عارفانه» از دیدگاه عطار..... ۵۳

چکیده..... ۵۳

مقدمه..... ۵۵

خموشی در طریق سلوک..... ۵۸

خموشی و فنا..... ۵۹

در بیان ناگنجیدن وصف محبوب و خموشی حاصل از آن..... ۶۴

خموشی و از پوشی عارفانه..... ۶۵

حیرت و خموشی..... ۶۸

خموشی در پیشگاه ره یافتگان..... ۷۲

نتیجه..... ۷۳

فهرست منابع..... ۷۴

بررسی مضامین ملامتی در شعرهای عطار..... ۷۷

چکیده..... ۷۷

مقدمه..... ۷۸

حال ملامتی..... ۸۰

سیمای ملامتی در ادب عرفانی پیش از عطار..... ۸۵

بررسی قلندرانه‌های عطار..... ۸۷

نتیجه..... ۱۰۴

یادداشت‌ها..... ۱۰۵

فهرست منابع..... ۱۰۸

متناقض‌نمایی یکی از ویژگی‌های سبکی و زبان عرفانی عطار..... ۱۱۱

چکیده..... ۱۱۱

مقدمه..... ۱۱۲

عرفان و زبان..... ۱۱۲

متناقض‌نمایی..... ۱۱۳

تصویر متناقض‌نما..... ۱۱۵

اهمیت و کارکرد هنری متناقض‌نمایی..... ۱۱۶

الف- متفاوت بودن تجارب عرفانی با سایر تجارب..... ۱۱۷

۱۱۸	ب- نارسایی و ضعف زبان در بیان تجارب عرفانی
۱۲۰	انواع متناقض نمایی در شعر عطار
۱۲۰	الف- متناقض نمایی در ارکان و مفهوم یک جمله
۱۲۳	ب- متناقض نمایی در دو جمله
۱۲۴	نتیجه
۱۲۵	فهرست منابع
۱۲۷	بازتاب اعداد مہری در اندیشه و اشعار عطار
۱۲۷	چکیده
۱۲۸	مقدمه
۱۲۹	عدد ۱
۱۳۲	عدد چهار
۱۳۵	عدد پنج
۱۳۷	عدد شش
۱۳۸	عدد هفت
۱۴۳	عدد هشت
۱۴۳	عدد دوازده
۱۴۴	عدد چهل
۱۴۹	نتیجه
۱۵۰	فهرست منابع
۱۵۱	وجوه متن روایی و پایگاه روایت شنوها در الهی نامه عطار
۱۵۱	چکیده
۱۵۲	مقدمه
۱۵۳	پیشینه پژوهش
۱۵۴	تعریف روایت شنو و انواع آن در ادبیات داستانی
۱۵۸	نمود انواع روایت شنو در الهی نامه عطار
۱۶۶	نتیجه
۱۶۷	منابع

بررسی اندیشه‌های هرمسی در عرفان عطار نیشابوری..... ۱۶۹

۱۶۹	چکیده.....
۱۷۰	هرمس و آیین هرمسی.....
۱۷۱	واژه «هرمس».....
۱۷۲	هرمس در اساطیر.....
۱۷۲	هرمس در تاریخ.....
۱۷۳	تأثیر تعالیم هرمس بر ادبیات عرفانی.....
۱۷۵	بن مایه‌های مشترک میان کتب و آثار هرمسی.....
۱۷۶	اندیشه هرمسی، نور و خالق هستی.....
۱۷۸	اندیشه هرمسی، نور و راسخ، آفرینش.....
۱۸۰	هرمس، نور و طباع نام.....
۱۸۳	هرمس و اندیشه بازگشت به اصل.....
۱۹۱	نتیجه.....
۱۹۳	فهرست منابع.....